

ТАЙЛАНД УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

Д. Батсайхан*

Тайланд улсын эдийн засгийн хөгжлийн өнөөдрийн хүрсэн төвшин бол сүүлийн 30 гаруй жилийн туршид засгийн газраас нь явуулж буй төлөвлөгөөт эдийн засгийн бодлогын үр дүн гэж өөрсдөө үнэлдэг юм. Тайланд улсын хөгжлийн түүх олон нугачаатай байсан боловч тухайн бүс нутагтаа колонийн талхинд өртөлгүй ганцаар үлдсэн орны хувьд дэгжин дэвших бүхий л явцдаа зөвхөн өөрийн хүчинд л тулгуурлахаас өөр аргагүй байсан байна. Ийнхүү түрэмгийлэгч их гүрнүүдийн зүгээс үзүүлэх дарамт, шахалтыг туулж тусгаар тогтнолоо хадгалахын төлөө ил далд тэмцэл хөдөө аж ахуй голлосон эдийн засагтай ядуу үндэстэнг туйлдуулж дахин «хөл дээрээ бостол нь» хэдэн арван жил шаардагдахаар байжээ. Гадаад эдийн засагт тэмүүлж буй өнөөгийн Монгол улсад Тай үндэсний сургамж илүүдэхгүйгээр үл барам ач холбогдолтой. 1961 ноос Тайландад эдийн засгийн сэргэлт эхэлснээс хойш даруй 20 гаруй жилийн дараа гадаадын хөрөнгө оруулалт ихээр цутган орох болсон нь Тайланд улс эдийн засгийн төлөвлөлтийг үр ашигтайгаар зохицуулж, дотоод нөөц бололцоогоо ашиглан, дэд бүтцээ сайжруулснаас гадна далайн бүс нутагт орших зам тээвэр, олон улсын худалдааны замд ойр байрласан зэрэг тааламжтай нөхцлүүд нь тухайн бүс нутгийн эдийн засаг амжилттай хөгжих угтвар болж өгсөн байна. Тайландын нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн анхдугаар төлөвлөгөөг 1961 оноос албан ёсоор хэрэгжүүлснээс хойш хоцрогдсон хөдөө аж ахуйн орныг хөгжүүлж дэлхийн эдийн засагт гаргаж ирэх анхны алхам болсон юм. Дээрхи төлөвлөгөөнөөс хойш нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх зургаан удаагийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлсэн бөгөөд төлөвлөгөө тус бүрийн үед нийт эдийн засгийн өсөлт дунджаар 7—8% байжээ. Зөвхөн 1970 онд Тайландын нийгмийн нийт бүтээгдэхүүн 147,4 тэрбум батт* байсан бол 1990 онд буюу 20 жилийн дотор 2086,8 тэрбум батт болж даруй 10 илүү дахин өссөн нь эдийн засгийн хичнээн үсрэнгүй хөгжилд хүрсэн нь илт байна. Нийгмийн нийт бүтээгдэхүүний өсөлт 1989 онд 12 %, 1990 онд 10%-д хүрч, нэг хүнд ноогдох нийгмийн нийт бүтээгдэхүүн нь 1661 ам. доллар болжээ.

Тайландын эдийн засгийн хөгжлийн төлөвлөгөө тус бүрээр дэвшүүлж байсан зорилт нь шат дараалсан арга хэмжээгээр хэрэгжиж байсан байна. Үүнд анхны төлөвлөгөөний (1961—1966) үндсэн чиглэлүүдэд эдийн засгийн дэд бүтцийг сайжруулах асуудлыг чухалд үзэж байсан байна. Тэгээд энэ чиглэлийнхээ дагуу засгийн газраас олон тооны төсөл боловсруулж, зам засвар, барилга байгууламжийн 6—8 жилийн төслүүд, Иан Хий голын усны эрчим хүчийг ашиглах төсөл, эрчим хүч, уул уурхайг хөгжүүлэх төслүүдийг хэрэгжүүлжээ.

Хөгжлийн 2 дахь төлөвлөгөөний (1967—1971) үндсэн чиглэл нь дийлэнхдээ хөдөө аж ахуй, орон нутгийн хөгжилд чиглэгдэж, нийт төсвийн санхүүжилтийн 70—80 %-ийг эзэлж байв. Үүний дотор хязгаар нутгийг хөгжүүлэх, хөдөөгийн хөгжлийг түргэтгэх, фермерийн аж

* Дорно дахин олон улс судлалын хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний ажилтан

* Батт-Тайландын мөнгөн тэмдэгт

ахуйг дэмжих зэрэг төслүүд багтжээ. Хоёр дахь төлөвлөгөөний ерөнхий стратеги нь эдийн засгийн бүтцийг бэхжүүлэхэд чиглэгджээ.

Хөгжлийн гуравдахь төлөвлөгөөний (1972—1976) үндсэн чиглэлүүд нь урьдах хөгжлийн дараачийн алхам болох эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлийг түргэтгэх, улсын эдийн засгийг тогтворжуулах, барааны хангамжийг сайжруулах, үйлчилгээг сайжруулах, нийгмийн баялгийг шударгаар хуваарилах бодлогыг багтаажээ.

Хөгжлийн дөрөв дэх төлөвлөгөөний (1977—1981) хоёр үндсэн чиглэлд эдийн засгийг сэргээх, байгалийн баялгийг ашиглах, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх асуудал багтаж байна. Хөгжлийн тав дахь төлөвлөгөөг (1982—1986) хэрэгжүүлэх явцад засгийн газраас үйлдвэр, эдийн засгийн фискаль бодлого, экспорт нэмэгдүүлэх хөшүүргүүдийг ашиглан гадаад худалдааны боломжийг сайжруулах бодлого, Тайландын мөнгөн тэмдэгтийн девальвацийн бодлогыг явуулсан байна.

Ерөнхийдөө Тайланд улсын засгийн газрын төлөвлөлтийн бодлого нь дэлхийн хэмжээнд өрсөлдөх чадвар бүхий хувийн секторыг бий болгож хүн амын амьжиргааны төвшинг эрс дээшлүүлэхэд чиглэгдсэн бөгөөд хөрөнгө оруулалтын хувьд бол төлөвлөсөн зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд гадаадын хөрөнгө оруулах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор дотооддоо хөрөнгө хуримтлуулж, эдийн засгийн балансын баазыг бүрдүүлэхийн тулд басхүү багагүй хугацааг зарцуулжээ. Жишээлбэл, Тайланд улсын эдийн засгийн эрчимтэй хөгжил 1961 оноос эхэлсэн гэж үздэг боловч гадаадын хөрөнгө оруулалт 1982 оноос л их хэмжээгээр нэмэгдсэнээс үзвэл Тайланд улсад гадаадын хөрөнгө оруулалтыг хангаж чадахуйц эдийн засгийн бааз бий болгоход даруй 20 гаруй жил шаардагдсан байна. Манай улсын эдийн засгийн сэргэлт гадаадын хөрөнгө оруулалтаас ихээхэн шалтгаалах болж байгаа үед Тайланд улсын сургамж басхүү нэгийг өгүүлэхийн хажуугаар энэ улсын сэргэн мандалтад эдийн засгийн төлөвлөлтийн гүйцэтгэсэн үүрэг онцгой анхаарал татаж байна.

ХХ ЗУУНЫ

МОНГОЛ ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАСАГЛАЛЫН АСУУДАЛД

Х. Гүндсамбуу*

Монгол улсын шинэ үндсэн хууль ёсоор манай орны нийгэм-улс төрийн тогтолцоонд ерөнхийлөгчийн засаглал шийдвэрлэх биш хэрнээ чухал учир холбогдолтой юм. Тийм ч учраас ерөнхийлөгчийн засаглал, ялангуяа ерөнхийлөгчийн эрх мэдлийн талаархи сонгогчдын төсөөлөл, санал бодол, үнэлгээ, сэдэл, үнэлэмж баримжааллыг тандан судлах явдал эрдэм судлал-танин мэдэхүйн үүднээс сонирхолтойг харгалзан тус сэтгүүлийн уншигчдын анхааралд «Ерөнхийлөгчийн сонгууль-93» төслийн хүрээнд хийгдсэн цуврал судалгааны дээжээс сонирхуулая.

Шилжилтийн үеийн монгол орны шинэ хуулиудын тод магнай, торгон жолоо болсон Монгол улсын үндсэн хууль батлагдаж, түүнд манай орны нийгэм-улс төрийн шинэ тогтолцоог ерөнхийлөгчийн бус парламентат ёс давамгайлахуйцаар томьёолсон ч ард иргэдийн санал бодол

* Х. Гүндсамбуу-Гүн ухааны дэд доктор